

Ilgalaikių institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programų metinių ataskaitų pateikimo ir vertinimo tvarkos aprašo priedas

(Ilgalaikės institucinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros programos vykdymo metinės ataskaitos pavyzdinė forma)

ILGALAIKĖS INSTITUCINĖS MOKSLINIŲ TYRIMŲ IR EKSPERIMENTINĖS (SOCIALINĖS, KULTŪRINĖS) PLĖTROS PROGRAMOS METINĖ ATASKAITA

Gauta Lietuvos mokslo taryboje

(Data – pildo Taryba)

Ataskaitos registracijos Nr.

(Pildo Taryba)

1. DUOMENYS APIE PROGRAMĄ

Programos pavadinimas	„Vėluojantis nacijos formavimasis: lietuvių atvejis?“
Mokslo ir studijų institucija (programos vykdytoja)	Lietuvos istorijos institutas, Kražių g. 5, LT-01108, (85) 261 44 3, sekretoriatas@istorija.lt , kodas 111955361
Programos trukmė	2012–2016
Laikotarpis, už kurį teikiama ataskaita	2015 m.
Programai skirti norminiai etatai	11,45 (lėšos - 105456,73 Eurai)

2. PROGRAMOS VYKDYTOJAI

Eil. Nr.	Mokslo laipsnis	Vardas, pavardė	Pareigos
Programos vadovas			
1.	Dr.	Česlovas Laurinavičius	vyriaus. m. darb. (1,0 et.)
Kiti programos vykdytojai			
2.	Dr.	A. Kasparavičius	vyr. m. darb. (1,0 et.)
3.	Dr.	G. Rudis	m. darb. (1,0 et.)
4.	Dr.	D. Blažytė-Baužienė	laborantė (1,0 et.)
5.	Dr.	R. Laukaitytė,	vyr. m. darb. (1,0 et.)
6.	Dr.	E. Bendikaitė,	m. darb. (1,0 et.)
7.	Dr.	V. Sirutavičius,	vyr. m. darb. (1,0 et.)
8.	Dr.	A. Svarauskas,	j. m. darb. (1,0 et.)
9.	Dr.	D. Mačiulis,	vyr. m. darb. (1,0 et.)
10.	Dr.	G. Vaskela	m. darb. (0,5 et.)
11.	Dr.	E. Gimžauskas	m. darb. (0,5 et.)
12.	Dr.	R. Čepaitienė	vyr. m. darb. (1,0 et.)
13.	Dr.	M. Pocius	m. darb. (0,5 et.)

14.	Dr.	S. Grybkauskas	vyr. m. darb. (0,5 et.)
15.	Dr.	V. Ivanauskas	vyr. m. darb. (1,0 et.)
16.	Dr.	V. Stravinskienė	m. darb. (0,5 et.)

3. ATLIKTI DARBAI IR PROGRAMOS REZULTATAI

Pateikite programos ataskaitinio laikotarpio rezultatų santrauką pagal programos tikslus ir uždavinius. Pristatykite tarpinius nepublikuotus ir sklaidos priemonėmis nepristatytus programos ataskaitiniu laikotarpiu atliktus darbus (pvz., įvairūs parengiamieji darbai, infrastruktūros kūrimas, medžiagos kaupimas, atlikti tyrimai ir pan.).

Vienas iš svarbiausių praėjusių metų darbų – prie daugiatomės Lietuvos istorijos X tomo „Nepriklausomybė 1918–1940 m.“ II dalies (Dėl didelės apimties tomą teko dalinti į dvi dalis). Dirbo sk. nariai: E. Bendikaitė, A. Kasparavičius, R. Laukaitytė, Č. Laurinavičius, V. Sirutavičius, V. Stravinskienė, G. Vaskela. Vilnius, LII leidykla, 2015, 638 p. II dalis baigta ir išleista. Apimtis 55 a. l. (638 psl.). Pagrindinė leidinio funkcija – kompleksinė istorinės raidos išsklotinė, orientuota plačiam skaitytojų ratui. Kartu visa tarpukario periodo studija – ypač siejant ją su ankstesnio periodo situacija (nacionalinės idėjos geneze, jos raiška Pirmojo pasaulinio karo metais) – leidžia įžvelgti bendresnio pobūdžio lietuvių tautos raidą – savotišką šuolį nuo kalbinės bendruomenės link teritorinio imperiumo (valstybės).

Programos vykdytojai 2015 m. toliau dirbo dviem kryptimis: (1) nepriklausomos Lietuvos susikūrimo prielaidos ir raida; (2) sovietinė Lietuva.

(1) Nacionalinio valstybingumo periodo tyrimai (1918–1940 m.) (dirbo Č. Laurinavičius, E. Gimžauskas, R. Laukaitytė, G. Vaskela, D. Mačiulis, A. Svareuskas, E. Bendikaitė, A. Kasparavičius) suteikė eilę ekonominių, socialinių bei kultūrinių kokybių, taip pat tam tikrą tarptautinio gyvenimo patirtį. Tačiau nepilnas valstybingumo realizavimas (ką simbolizavo vadinamosios Vilniaus bei Klaipėdos problemos) determinavo dramatišką visų įgytų kokybių transformaciją, kaip, beje, sudėtinę dalį viso Vidurio Rytų Europos regiono transformacijos, įvykusios Antrojo pasaulinio karo išdavijoje.

(2) Sovietmečio tyrimai (dirbo R. Čepaitienė, S. Grybkauskas, V. Ivanauskas, M. Pocius, V. Stravinskienė, V. Sirutavičius) leidžia pastebėti, kad tame laikotarpyje vykusį drastišką Lietuvos visuomenės transformaciją nepanaikino nei objektyvių, nei subjektyvių valstybingumo prielaidų, kurios, galima sakyti, ir buvo realizuotos prasidėjus pačios sovietinės sistemos krizei bei jos transformacijai. Taigi, po ketverių metų darbo prie programos jau galima įžvelgti bendro lietuvių tautos raidos XX amžiuje vektoriaus kontūrus, kuriuos, reikia tikėtis, padės išryškinti programos baigiamieji – 2016 metai.

Individualių darbų kryptys

Česlovas Laurinavičius: (1,0 etatas). Rinkta medžiaga individualiai monografijai *Lietuva anglosaksiškos ir rusiškos geopolitikų sankirtoje*, dirbta ties atskirais šios monografijos siužetais: apie 1791 m. Očiakovo incidentą; apie 1805 m. Austerlico mūšio bei 1942 m. Anglų-Sovietų sutarties aplinkybes, susijusias su Lietuvos perspektyva; padaryti teksto apmatai – apie 3 sut. a. l.

Įteikti 5 planuoti moksliniai straipsniai (iš viso 3,0 a. l.) iš jų 3 straipsniai išspausdinti. Viso – 5,0 a. l.; straipsnių teiginius numatoma panaudoti ruošiamai monografijai:

1. Nauja Lietuvos nepriklausomybė (1990–2004 m.), Liuneburgo instituto leidiniui apie Baltijos valstybių istoriją (1,5 a. l.).
2. Вильнюсский вопрос в межвоенное время и не только“, RF Visuotinės istorijos instituto rengiamam leidiniui (1,5 a. l.).

3. Dar kartą apie „Aušrą“, *Kintančios Lietuvos visuomenė: struktūros, veikėjai, idėjos. Mokslinių straipsnių rinkinys, skirtas prof. habil. dr. Tamaros Bairašauskaitės 65-mečio sukakčiai*. Sudarytojai Olga Mastianica, Virgilijus Pugačiauskas, Vilma Žaltauskaitė. LII, Vilnius, 2015, p. 463–474. ISBN 9786098183023 (0,5 a. l.).

4. О литовской политике в период Первой мировой войны: территориально-геополитический аспект, *ACTA HISTORICA Universitatis Klaipedensis XXXI*. 2015, p. 137–154. ISSN 1392-4095 (0,5 a. l.).

5. „Koniec wojny, czy nowa okupacja” (su V. Sirutavičiumi), *pamiec.pl*, 10/2015, s. 24–28 (0,2 a. l.).

2015 m. išėjusioje akademinėje „Lietuvos istorijoje“ yra paskelbęs 6 a. l. teksto (p. 15–17, 330–336, 443–447, 469–590).

Perskaitė pranešimus konferencijose: 1 – konferencijoje užsienyje, 1 regioninėje konferencijoje. Publikuotuose bei įteiktuose straipsniuose pagrįdė nagrinėjama Lietuvos teritorijos bei valstybės tarptautinės padėties genezė. Taip pat aptariami dabartinės užsienio politikos aspektai. Nors minimuose straipsniuose pateikiama bendra istorinio proceso išsklotinė, tačiau specialus dėmesys skiriamas Britanijos bei JAV politikai Lietuvos atžvilgiu, taip pat tos politikos sąsajomis su Rusijos veiksmu, kiek jos, tos sąsajos, svarbios Lietuvos situacijai. Tokiu būdu identifikuojamos minimų sąsajų tendencijos, leidžiančios daryti tam tikrą apibendrinimą anglosaksiškos-rusiškos geopolitikos poveikiui Rytų Pabaltijo regionui, konkrečiai – Lietuvos situacijai. Pavyzdžiui, jau galima pastebėti pasikartojimo mechanizmą tarp Viljamo Pitto Jaunesniojo ir Georgo Busho bei Margaret Thatcher politikos santykiuose su Rusija, ir jeigu visgi bendra situacija Rytų Pabaltijyje bei Lietuvoje turėjo ženklų skirtumą tarp to, kas įvyko XVIII a. pabaigoje ir to, kad įvyko XX a. pabaigoje, tai tą skirtumą tektų kur kas daugiau sieti su tarptautinės sistemos struktūra nei su konkrečių valstybių politinėmis tradicijomis. Apie tai liudytų straipsnis „Nauja Lietuvos nepriklausomybė (1990–2004 m.)“. Žinoma, specifinę vietą anglosaksų-rusų geopolitikoje turėjo Vilniaus klausimas XX a. pirmoje pusėje. Tam didžia dalimi skirtas straipsnis „Вильнюсский вопрос в межвоенное время и не только.“

Algimantas Kasparavičius (1,0 etatas): Individuali tema: „Lenkijos ir jos sąjungininkės Prancūzijos požiūris į lietuvius/Lietuvos valstybę tarpukario metais. Lietuvos sąlytis su romaniškąja politine kultūra“. 2015 m. remiantis lietuvių ir užsienio istoriografija, analizuojant įvairius jau publikuotus dokumentus, dokumentų rinkinius ir ankstesniais metais surinktus originalius archyvinis šaltinius (LCVA, RFUPA, AAN) tyrinėta keletas problemų: a) Prancūzijos saugumo problematikos ir užsienio politikos XX a. III deš. pirmoje pusėje refleksija Rytų Europoje (Lenkijos–Lietuvos santykių ir Hymanso projektų atvejis); b) XX a. ketvirto dešimtmečio globalių (europinių) ir lokalių/regioninių (Baltijos jūros šiaurės regionio) geopolitinių idėjų, įvykių bei politinių procesų ryšiai bei sąveika: vidaus politikos radikalizavimas (kairėjimas/dešinėjimas) ar jų tendencijos/ženklai eilėje kontinentinės Europos šalių (Prancūzija, Ispanija, Lenkija Lietuva) c) taip vadinamos „didžiosios politikos“ (ar jos tendencijų) tarptautiniuose santykiuose sąveika su lokaliais (regioniniais) politiniais procesais periferijoje: *Keturių Pakto* ir *Rytų Pakto* nerealizuotų idėjų sąveika su *Baltijos Antantės* susikūrimo aplinkybėmis bei šio proceso geopolitinės pasekmės Baltijos šiaurės regionui; d) „didžiosios politikos“ realių strategijų ir politinės retorikos poveikis lokaliais (regioniniais) saugumo garantijų lūkesčiams ir/ar kūrimo procesams periferijoje (Sudėtų krizės ir Lietuvos (Baltijos valstybių) posūkio į neutralitetą geopolitinė sąveika.

Vietoje vieno planuoto straipsnio (1,5 sut. a. l.) įteikti trys kiti (3,7 sut. a. l., trečiasis – ir išspausdintas):

6.Reakcja Litwy do utworzenia Wileńskiej prowincji kościelnej (1925–1927) leidiniui: Od Vixdum Poloniae unitas do Totus tuus Poloniae populus. Wileńska prowincja kościelna w latach 1925–1992 (1,4 sut. a.l.).

7.„Didžiosios politikos” strategijos, Sudetų krizės preliudija ir Lietuva 1936–1937 m. Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraščiui (1,5 a. l.).

8.La commémoration du centenaire de la Grande guerre en Lituanie Premiers aperçus, *L'Observatoire du Centenaire*. Université de Paris I Panthéon Sorbonne, 2015 Avril – <https://www.univ-paris1.fr/autres-structures-de-recherche/observatoire-du-centenaire/un-centenaire-mondial/> (0,8 sut. a. l.)

2015 m. išėjusioje akademinėje „Lietuvos istorijoje“ yra paskelbęs 6,0 a. l. tekstą: III Skyrius. Lietuvos užsienio politika 1924–1939 m., *Lietuvos istorija. Nepriklausomybė (1918–1940 m.)* X tomas, II dalis, [ISBN 978-9955-847-91-5], Vilnius. LII leidykla, 2015, p. 337–442, 447–468. Tyrimų problematika perskaitė 1 pranešimą tarptautinėje ir 2 – regioninėse konferencijose Lietuvoje.

Regina Laukaitytė (1,0 etatas): Individualios temos „1) XIX a. Lietuvoje apgyvendintų kolonistų asimiliacijos rezultatai; 2) Vakarų įvaizdis Lietuvoje, civilizacinio santykio su Vakarais refleksijos XX a.“ Pirmojoje temoje tyrė ruso/stačiatikio/Stačiatikių Bažnyčios įvaizdžio susiformavimo lietuviškoje katalikiškoje erdvėje XIX–XX a. pradžioje veiksniai, parengė 1,0 sut. aut. l. straipsnį:

9. „Stačiatikybės „etninė riba“ Lietuvoje XIX–XX a.“ – straipsnių rinkiniui *Orthodoxy in the Baltic Rim: religion, politics and education (1840s–1975)* (Tartu) (pagal perskaitytą pranešimą tarptautinėje konferencijoje Tartu universitete).

Antrąja tema, atsiradus prieigai prie Londono lietuvių parapijos archyvo, tyrinėjo jos ir Londono lietuvių bendruomenės XIX a. pab. – XXI a. istoriją, parašė 10,80 aut. l. monografijos „Londonas: lietuvių parapija iševijoje“ teksto (buvo planuota 10,0 sut. a. l.). Ši atvejo studija atveria galimybę ištirti legalius ir nelegalius ryšius tarp Lietuvos SSR gyvenusiu asmenų ir institucijų (Katalikų Bažnyčios, pogrindyje veikusių vienuolių) su Vakarais ir tirti civilizacinio santykio su Vakarais refleksijų apraiškas sovietinėje Lietuvoje.

Dirbo Lietuvos archyvuose ir bibliotekų rankraštyuose; analizavo suskaitmenintus Londono lietuvių parapijos archyvo dokumentus. Komandiruočių į Stokholmą, Rygą ir Tartu metu perskaitė mokslinius pranešimus tarptautinėse istorikų konferencijose.

2015 m. išėjusioje akademinėje „Lietuvos istorijoje“ yra paskelbusi tekstus apie rusų ir baltarusių tautines mažumas, apie bažnyčių padėtį Lietuvos Respublikoje (p. 68–94, 151–161, 176–179).

Eglė Bendikaitė (1,0 etatas): Individuali tema: „Lietuviai ir žydai: identitetų sankirtos 1918–1940 m. išskleidimas“. Šiais metais buvo analizuojama: žydų saviidentifikacijos pokyčiai kultūrinėje srityje poautoniminiu laikotarpiu, bandant atskleisti žydų integracijos siekius ir galimybes tautinėje Lietuvos valstybėje, panaikintos „išskirtines teises“ garantavusios žydų tautinės autonomijos ir augančios lituanizacijos kontekste. Taip pat buvo gilinamasi, kaip Lietuvos valstybės juridinio statuso ir tautinių mažumų teisių klausimai, ginčytinų valstybės teritorijų sprendimų paieška vienijo iškilius žydų ir lietuvių teisininkus, pristatant jaunos valstybės poziciją tarptautinėse organizacijose ir efektyviai išnaudojant tarptautinės teisės instrumentus iki tol beprecedentėse situacijose.

2015 m. parengti ir įteikti du straipsniai (2,6 sut. a. l.):

10. Lithuanian and Jewish cultural interactions and its contexts in 1930's, *Jewish Culture and History* (1,3 sut. a. l.).

11. Lithuania as International Law Laboratory and Jewish input in it, ruošama spaudai teisės istorijos leidinyje (1,3 sut. a. l.).

Tyrimų temomis paruošti ir perskaityti 3 pranešimai tarptautinėse konferencijose; sulaukus palankių įvertinimų, pranešimų pagrindu išplėsti ir parengti straipsniai bus publikuoti tarptautiniuose mokslo leidiniuose.

2015 m. išėjusioje akademinėje „Lietuvos istorijoje“ yra paskelbusi tekstą apie žydų tautinę mažumą (p. 117–150).

Vladas Sirutavičius (1,0 etatas). Individuali tema: „Lietuvių – lenkų, Lietuvos ir Lenkijos santykiai 1988–1994 m.“ Individualios temos rėmuose 2015 m. buvo tiriamos tokios problemos: 1) lenkų dalyvavimas ir balsavimo pobūdis LR valdžios organizuotoje apklausoje ir Maskvos referendume, 1991 m. vasaris – kovas; 2) lenkų nacionalinės teritorinės autonomijos idėjos plėtotė 1991 m. pavasarį – vasarą. Mostiškių suvažiavimo sušaukimo aplinkybės, jame priimti sprendimai. Lietuvos valdžios reakcijos į tuos sprendimus; 3) Vilniaus ir Šalčininkų tarybų paleidimas ir to pasekmės. 1991 m. rudenio – metų pabaiga. 4) Lietuvos – Lenkijos deklaracijos ir sutarties pasirašymo aplinkybės. 1992–1993 m.

Planuojamai monografijai: „Lietuvių – lenkų, Lietuvos – Lenkijos santykiai 1988–1994 m.“

(2012 – 2017 m.) ataskaitiniais metais parašyta skyriai: „Lietuviška apklausa ir sąjunginis referendumas: vasaris – kovas“, „Mostiškių suvažiavimo sprendimai“, „Pučas, Vilniaus ir Šalčininkų rajonų tarybų paleidimas ir tiesioginio valdymo įvedimas. 1991 m. rugpjūtis – gruodis“, „Dvišalė deklaracija 1992 m. sausis“ ir „Tarpvalstybinės sutarties rengimo aplinkybės 1992–1993 m.“ Iš viso 5,5 sut. a. l.

Įteiktas ir publikuotas straipsnis: Lietuvos valdžia ir lenkų autonomijos problema. 1990 m. rudenio – 1991 m. vasaros pradžia, *Kultūros barai*, 2015, nr.7/8, p.79–89, nr. 9, p. 81–89. ISSN 0134-3106. (1,0 a. l.).

Įteiktas straipsnis: O autonomii narodowo-terytorialnej. Wiosna–lato 1991 r., *Biuletyn Historii Pogranicza*, Białystok. ISSN 1641-0033 (1,5 a. l.).

Atlikti 2015 m. darbai (parašyti ir publikuoti) leidžia daryti kelias svarbesnes išvadas: 1991 m. situacija (iki Maskvos pučo) liudija, kad žymi lenkų bendruomenės dalis Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimui nepitaria. Rytų Lietuvos rajonų gyventojams lenkams sovietinė socialinė – ekonominė struktūra suponavo santykinį stabilumą ir *saugumą*. Sovietinės struktūros kėlė didesnę pasitikėjimą nei nauja dar nespėjusi susiformuoti bei įsitvirtinti socialinė bei politinė (*lietuviška*) tvarka; rajonų gyventojams nesaugumo būklę palaikė ir stiprino lietuvių, kaip titulinės tautos, dominavimo pavojus; lenkų politiniai centrai nacionalinės – teritorinės idėjos įgyvendinimą vertino, kaip atsvarą lietuvių – titulinės tautos – politiniam dominavimui. Todėl stengėsi autonomijos politines ribas kaip galima labiau išplėsti. (Apie tai liudija Mostiškėse priimti dokumentai.) Lietuvos valdžia priešingai stengėsi lenkiškumą *depolitizuoti*. Vilnijai, buvo pripažįstamas tam tikras etnokultūrinis savitumas, o nacionalinės – teritorinės autonomijos idėja buvo traktuojami, kaip siekis sukurti valstybę valstybėje. Po pučo (1991 m. antra pusė) formavosi naują politinę ir geopolitinę situaciją. Įvesdama tiesioginį valdymą dviejuose rajonuose, Lietuvos valdžia tikėjosi užgniaužti autonomistines tendencijas. Valdžios politika rėmėsi keliomis nuostatomis: atriboti lenkų politinius centrus (AT lenkų frakciją ir ypač LLS) nuo įtakos rajonuose ir *tiesioginiu* „partneriu“ laikyti paprastus krašto gyventojus lenkus (*liaudį*.) Vertinant istoriškai tokia politika priminė Lietuvos valdžios politiką Vilniaus krašto atžvilgiu 1939 m.

2015 m. išėjusioje akademinėje „Lietuvos istorijoje“ yra paskelbęs tekstą (2,0 sut. a. l.) apie

lenkų tautinę mažumą (p. 95–117).

Artūras Svarauskas (iki 03-01 – 0,1 etato; vėliau 1,0 etatas): 1) iki 2015 m. pabaigos dirbta individualia tema „Klerikalizmo raiška Lietuvoje bei įtaka lietuvių politinei kultūrai XX a. pirmoje pusėje“. Tyrimo pagrindą sudarė Lietuvos partinės sistemos kūrimosi ir raidos klausimai akcentuojant krikščionių demokratų politinę srovę. Tirtas religijos ir politikos santykis XX a. pirmos pusės Lietuvoje ir konfesinių nepolitinių bei religinių organizacijų panaudojimas politiniame valstybės gyvenime. Analizuoti krikščionių demokratų veiksmai ir įtaka 1926 m. valstybės perversmo metu ir politinės krizės – 1938–1940 m. laikotarpiu. Tyrimo metu daugiausia dirbta ir panaudota medžiagos iš Lietuvos centrinio valstybės archyvo, taip pat Lietuvos ypatingojo archyvo. Rinkta medžiaga JAV Hooverio institucijos archyve, Nacionalinės bibliotekos, Mokslų akademijos bibliotekos, Lietuvos istorijos instituto rankraščių skyriuose. Įteikti du moksliniai straipsniai (2,0 sut. a. l.; pirmasis – ir išspausdintas):

14. Lietuvos valstybės santvarkos reformų idėjos autoritarizmo laikotarpiu, *Parlamento studijos*, 2015 nr. 19, p. 33–57. ISSN 1648-9896 (1,0 a. l.; planuotas, nors ir kitame leidinyje).

15. Government, Society and Political Crisis in Lithuania, 1938–1940. Įteiktas rengiamam konferencijos pranešimų pagrindu sudarytam straipsnių rinkiniui. JAV, Stanfordo universitetas–Hooverio institutas. Leidinio ats. red. Amir Weiner (1,0 a. l.).

Tyrimų tema perskaitė 1 pranešimą konferencijoje užsienyje ir 2 – regioninėse konferencijose Lietuvoje.

Dangiras Mačiulis (1,0 etatas): Individuali tema „Švietimo sistemos Lietuvoje santykis su pilietinės integracijos procesu 1918–1940 m.“ 2015 m. rengiamai monografijai „Lietuviško ugdymo erdvė 1918–1940 m.“ parengtas skyrius „Kultūrinės autonomijos vizijos“ (3,0 sut. a. l.), kuriame analizuojama: kultūrinės autonomijos idėjos įgyvendinimo projektai, šios idėjos reprezentacijos katalikiškoje spaudoje ir jos refleksijos tautininkų bei kairiųjų politinių jėgų spaudoje.

Pagrindinė vykdytų tyrimų problema – visuomeninių organizacijų vaidmuo antrinės jaunimo socializacijos metu. Tyrimų metu siekta nustatyti visuomeninių jaunimo organizacijų vaidmenį ugdymo procese bandant atsakyti į šiuos klausimus: koks buvo visuomeninių jaunimo organizacijų pasaulėžiūrinis spektras ir jų ugdymo turinys, kaip visuomeninės jaunimo organizacijos atspindėjo skirtingų politinių jėgų puoselėjamas jaunimo ugdymo vizijas, kokia buvo valdžios politikos jaunimo organizacijų atžvilgiu dinamika.

Atliekant šiuos tyrimus rinkta medžiaga: Lietuvos centriname valstybės archyve, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos rankraštyne, Vilniaus universiteto bibliotekos rankraštyne, Vrublevskių bibliotekos rankraštyne. Atliktų tyrimų (sukauptos medžiagos) pagrindu numatoma parašyti rengiamos monografijos skyrių „Jaunimo organizacijos“.

2015 m. išėjusioje akademinėje „Lietuvos istorijoje“ yra paskelbęs tekstą apie nacionalinę švietimo sistemą (p. 17–67).

Gediminas Vaskela (0,5 etato): Individuali tema: „Lietuvos ekonominės ūkinės dimensijos santykyje su kaimyniniais kraštais“. 2015 m. buvo tiriama: Lietuvos ūkis ir su ūkiu tiesiogiai susijusi socialinė raida kaimyninių kraštų fone 1918–1940 m.: Statistinis rakursas. Uždavinys ne naujas, faktiškai prie jo dirbama seniai. Ir informacijos surinkta, ir publikuota (monografija „Tautiniai aspektai Lietuvos ūkio politikoje“ išleista 2014 m. pabaigoje). Klausimas apskritai turi 2 aspektus: 1) krašto (teritorijos) ūkinį, socialinį, kultūrinį atsilikimą, kuris daugeliu atvejų tik santykinis, bei 2) naujosios/moderniosios lietuvių tautos raidos atsilikimą (vėlavimą), kuris Rytų Pabaltijo regione (ne tik etninėje ar istorinėje lietuvių/Lietuvos teritorijoje) šalia

analogiškos baltarusių raidos daugeliu atvejų absoliutus. Pirmuoju aspektu klausimas tarsi aiškesnis ir lengviau aptariamas. Statistinės medžiagos jau turima daugmaž pakankamai. Antrasis aspektas ne toks paprastas. Akivaizdu, kad lietuvių tautos „vėlavimas“ ar „atsilikimas“ nėra jokia naujiena. Bet kiekybiškai apibrėžti ir įvertinti tą atsilikimą ne taip paprasta. Tas atsilikimas tai pernelyg sureikšminamas, tai menkinamas. Ir vienu, ir kitu atvejais galima konstatuoti patikimų aiškių ir lengvai prieinamų kiekybinių rodiklių trūkumą. Būtent ties pastarąja problema ir koncentruotasi 2015 metais. Lietuvių tautos raidos atsilikimo kiekybinė (kiekybinių rodiklių) analizė neišvengiamai persipina su kita Instituto gvildenama tema (programa), skirta Vilniaus miesto istorijai. Šios programos rėmuose įsipareigota parašyti kelių a. l. studiją ar porą straipsnių Vilniaus miesto ūkinės raidos 1919–1939(1940) klausimu. 2015 m. susitelkta ties analize regiono, kurį XIX a. pabaigoje sudarė Rusijos imperijos Kauno, Vilniaus, Kuršo (Kuržemės), Livliandijos (Vidžemės, Livonijos), Estliandijos (Estijos), Vitebsko, Gardino ir Suvalkų gubernijos. Viena vertus, šis regionas apima beveik visas lietuvių (išskyrus Rytprūsius), latvių ir estų (išskyrus kai kurias Peterburgo bei Pskovo apskritis) etnines žemes, todėl lietuvių, latvių ir estų bet kokių demografinių rodiklių lyginimas korektiškas. Antra, regionas daugmaž atitinka Pabaltijo ekonominį rajoną, apie kurį Rusijoje kalbėta XIX a. pab. – XX a. pr. Vadinasi, kaimo gyventojų kėlimasis į tuo metu sparčiausiai augusius ekonominio rajono pramonės bei prekybos centrus taip pat gali būti objektyviai įvertintas. Pagaliau, trečia, viso didelio regiono, o ne vien tradicinių Kauno, Vilnius ir Suvalkų gubernijų analizė leidžia išryškinti rusų, lenkų, dalinai ir baltarusių, žydų bei vokiečių demografinių rodiklių specifiką, lyginant su atitinkamais lietuvių, latvių ir estų rodikliais. Šiuo metu baigiamas rašyti straipsnis apie lietuvių urbanizacijos pradžią (arba lietuvių (*glotologinių lietuvių*) kėlimosi į miestus pradžią) nuo XIX a. vidurio iki Pirmojo pasaulinio karo. Svarbiausieji šaltiniai: 1897, 1923 ir 1931 m. gyventojų surašymų, įvairių ūkinių, demografinių, geografinių etc. tyrimų duomenys ir kt.

2015 m. išėjusioje akademinėje „Lietuvos istorijoje“ yra paskelbęs skyriaus „Ekonomika“ tekstą (p. 239–329).

Edmundas Gimžauskas (0,5 etato): Individuali tema „Vokiškojo veiksnio įtaka lietuvių nacijos bei Lietuvos valstybės formavimuisi ir raidai XX a. pirmojoje pusėje“. 2015 m. toliau tyrinėjo Pirmojo pasaulinio karo laikotarpį Lietuvoje. Tyrimų esmę galima apibūdinti kaip Vokietijos įtakos lietuvių visuomeninei ir politinei raidai 1914–1918 m. apraiškų nustatymą bei įvertinimą. Buvo koncentruojamasi į situacijos Vilniaus mieste ir apylinkėse analizę, kadangi lietuviai čia etniškai nedominavo, tačiau nekvestionuojamai pretendavo į šios teritorijos užvaldymą, tuo pačiu Vilniaus atveju pastebimas ir sudėtingiausias vokiečių – lietuvių sąveikos aspektų kompleksas, kurį buvo stengiamasi išanalizuoti. Tokiu būdu buvo struktūruojama medžiaga būsimos programinės monografijos skyriui. Apsistojimą ties Vilniaus klausimu lietuvių – vokiečių santykiuose nemaža dalimi lėmė ir darbas paralelinėje programoje – Vilniaus istorijos tyrimuose, kur vėlgi konkrečiai buvo tyrinėjamas 1914–1918 m. laikotarpis. Be to, 2014 m. gruodį tarptautinėje konferencijoje perskaityto pranešimo pagrindu buvo rengiama publikacija apie Vokietijos tikslus Pirmajame pasauliniame kare ir Lietuvos bei lietuvių figūravimą juose, kas vėlgi įeitų į būsimos monografijos turinį. Daugiausia dirbta Lietuvos archyvuose: Lietuvos centriniame valstybės archyve, Vrublevskių bibliotekos rankraštyne, VU Rankraščių skyriuje. 2014 m. gruodį tarptautinėje konferencijoje perskaityto pranešimo apie Vokietijos karo tikslus pagrindu buvo parengtos ir išleistos dvi straipsnių pavidalo publikacijos lietuvių kalba ir rusų kalbomis (3,5 sut. a. l.):

16. Vokietijos Pirmojo pasaulinio karo tikslai rytuose: istorijos ir istoriografijos vingiai, *Lietuvos istorijos metraštis*. 2014, Vilnius, 2015, t. 2, p. 125–154. ISSN 0202-3342. (2,05 sut. a. l.)

17. Цели Германии в Первой мировой войне на Востоке: крутые повороты истории и историографии, *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*, XXXI (Empires and Nationalisms in the Great War: Interactions in East-Central Europe), 2015, p. 74 – 96. ISSN 1392-4095. (1,45 sut. a. l.)

Rasa Čepaitienė (1,0 etatas). Individuali tema: „Modernizacijos, sovietinio laikotarpio ir šiuolaikinės visuomenės kultūros tyrimai“. Jie apima stalininės nacionalinės politikos ypatumus Lietuvoje ir regione, gilinantis į viešosios erdvės sovietizaciją. Taip pat keli straipsniai buvo skirti lyginamajai desovietizacijos perspektyvai buvusioje SSSR, įskaitant sociokultūrinius procesus, nagrinėtas totalitarinių ir autoritarinių režimų paveldas, atsižvelgiant į jo specifinį istorinį ir aplinkos kontekstą. 2015 m. toliau tyrinėta sovietinio periodo kultūros politika Lietuvoje ir SSRS mastu, ypač sovietinės ideologijos raiška viešojoje erdvėje (miestų planavime, architektūroje, atminties politikoje, istorijos sampratos kaitoje, paveldosaugoje). Toliau tiriami desovietizacijos procesai ir ypatumai Baltijos šalyse ir buvusiose SSRS respublikose.

2015 m. įteikt: 6 moksliniai straipsniai (pirmasis ir antrasis planiniai; pirmasis ir išspausdintas; iš viso 5,5 sut. a. l.):

18. Политика памяти в сталинской Литве: между «советским» и «национальным». *Советское государство и общество в период позднего сталинизма, 1945–1953 гг. Материалы VII международной научной конференции*, Тверь, 4–6 декабря 2014 г. Москва, РОССПЭН, 2015, с. 172–182. ISBN: 978-5-8243-1973-6 (0,5 a. l.).
19. Место «национального наследия» в постнациональное время (įteikta Lvovo Politechnikos universiteto leidžiamam tarptautiniam žurnalui "Historical and Cultural Studies", no. 2. (1,0 a. l.)
20. Disonuojantis, erzinantis, nepatogus? Pasmertųjų politinių režimų palikimas Europoje (įteikta Paveldosaugos komisijos ir Kultūros ministerijos rengiamam straipsniui rinkiniui „Patogus ir nepatogus paveldas“, *Versus aureus*) (1,0 aut. l.)
21. Politinis paternalizmas posovietinėje erdvėje (įteikta internetiniam analitiniam resursui “Clarion”) (0,5 a. l.).
22. *Genius Loci* as a “Nameless Value” of Natural and Built Heritage (įteikta ICOMOS Mokslinio Konservavimo ir restauravimo teorijos ir filosofijos komiteto konferencijos, įvykusios Florencijoje 2015 m. kovo mėn., leidiniui „How to assess built heritage? Assumptions, methodologies, examples of heritage assessment systems”) (1,8 a. l.).
23. Desovietizacijos ypatumai buvusiose sąjunginėse respublikose: tęstinumas ar pertrūkiai? (įteikta leidiniui „... kad neištirtume, o išliktume amžiams...” (2013, 2014, 2015 metų konferencijų medžiaga), Panevėžio apskrities G. Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka, 2015 (0,7 a. l.).

Mindaugas Pocius (iki 05.01 – 0,25 etato, vėliau 0,5 etato). Individuali tema: „Identitetų konfrontacija Lietuvoje 1944–1953 m: tarp LKP ir SSKP; tarp komunistų ir antikomunistų; tarp lietuvių ir rusų; tarp kaimo ir miesto. 2015 m. buvo tiriamos kelios mokslinės problemos. Pirmiausia buvo tiriama pokarinis Lietuvos sovietizavimas, sovietizacijos procesai ir jų įtaka, poveikis tautai lemtingo politinio, socialinio, ūkinio ir kultūrinio lūžio bei transformacijų laikotarpiu – 1944–1947 m. Buvo susitelkta į tautinio komunizmo apraiškas LKP(b) CK vadovybėje, VKP(b) CK vadovų ir LKP(b) CK vadovų tapatybių, politinio mąstymo kolizijas bei skirtumus, inteligentijos, kitų socialinių sluoksnių laikyseną nacijos egzistencinių pamatų sukrėtimo, gyvenimo sanklodos destrukcijos epochoje.

Antroji problema – demografinių nuostolių XX amžiaus Lietuvoje tikslinimas ir

apibendrinimas: sovietų represijos ir gyventojų netektys 1939–1941, 1944–1958 m. Buvo siekiama atlikti perspektyviausios istoriografijos šia tema apžvalgą ir analizę, pateikti ir apibendrinti šiuolaikinių tyrimų rezultatus, kadangi tiek viešajame, tiek akademiname diskurse dažnai operuojama, manipuluojama įvairiais skaičiais, nesimato kriterijų ir vertinimų kontūro bei pagrindimo. Parengtas tyrimas „Demografiniai nuostoliai XX amžiaus Lietuvoje: sovietų represijos ir gyventojų netektys 1939–1941, 1944–1958 m. (apimtis – 1,5 sut. a. 1.).

Daugiausia dirbta Lietuvos ypatingajame archyve.

Saulius Grybkauskas (0,5 etato). Individuali tema: „Pasmerkta modernizacija: Ekonominės kolizijos sovietmetyje verifikacija (dilema tarp progreso ir regreso)“. Vykdamas tyrimus šioje programoje, 2015 m. buvo rengiamas mokslinis straipsnis *Lietuvos istorijos metraščiui: „Sovietinės industrializacijos strategijos Pabaltijo respublikose. Lietuvos ir Latvijos atvejai“* (bus įteiktas 2016 m.) Tam buvo studijuojama literatūra ir rinkta archyvinė medžiaga Lietuvos, Latvijos ir Baltarusijos archyvuose. Latvijos ir Lietuvos kompartijų dokumentų sugretinimas leidžia išvelgti skirtingas šių respublikų nomenklatūrų turėtas industrializacijos strategijas: jei sovietinės Lietuvos vadovai stengėsi plėtoti respublikinio pavaldumo ūkį ir mažinti darbo jėgos migraciją iš kitų respublikų, tai sovietinės Latvijos valdžia plėtojo taip vadinamas progresyvias ekonomikos šakas – elektroniką, mašinų gamybą ir kitas sunkiosios pramonės šakas, kurios buvo tiesiogiai pavaldžios sąjunginėms ministerijoms. Ši „latviška“ strategija neišvengiamai lėmė imigraciją iš kitų respublikų, ir visų pirma – iš kaimyninės Baltarusijos. Pabaltijo regione matome tam tikrą pramonės plėtros ir migracijos koreliaciją trijose kaimyninėse respublikose: Lietuvoje, Latvijoje ir Baltarusijoje. Rengiamas straipsnis būtent ir sieks atskleisti šią tarprespublikinę ekonominę ir socialinę priklausomybę.

2015 m. gruodžio 3–10 dienomis vyko į komandiruotę į Minską, kur Baltarusijos nacionaliniame archyve rinko medžiagą apie Vakarų Baltarusijos ekonominę, socialinę ir demografinę situaciją vėlyvuosiu sovietmečiu, turėjusią įtakos sovietinės Lietuvos ekonominei plėtrai, darbo jėgos iš Baltarusijos migracijai į Vilnių, sostinės apylinkes ir kitus respublikos miestus. Iš viso konferencijose tyrimų tematika perskaitė 4 pranešimus užsienyje.

V. Ivanauskas (1,0 etatas): Individuali tema „Lietuviškosios kūrybinės inteligentijos sovietmetyje sociokultūrinės ir politinės aspiracijos“. 2015 m. tyrinėta sovietinės inteligentijos vidinė struktūra, tautinių mažumų inteligentijos santykis su „tituline tautybe“, sovietinės inteligentijos ryšių su išeivija santykis, lietuviškosios inteligentijos santykis su kultūrine nomenklatūra, 7-ajame dešimtmetyje įvykęs kultūrinės sklaidos proveržis, santykiai su centro pareigūnais, įsiliejimo į Sąjūdį strategijos. Buvo renkama archyvinė medžiaga, įteiktas ir išspausdintas 1 planuotas straipsnis bei įteikta mokslinė recenzija (iš viso 1,35 sut. a. 1.):

24. „Opressed nations“ in the Baltics Dynamics of the discourse during the Soviet period, *The Baltic Way and the Collapse of Totalitarian communism: European memory and political inspiration*, Riga, 2015. ISBN 978-9934-8515-0-6 (1,1 a. 1.).
25. Žurnalui „Lithuanian historical studies“ įteikta recenzija straipsnių rinkiniui „Soviet Society in the era of Late Socialism, 1964–85“ (mokslo red. Neringa Klumbyte ir Gulnaz Sharafutdinova) (0,25 a. 1.).

Tiriamąją problematiką perskaitė 5 pranešimus konferencijose užsienyje ir 3 tarptautinėse konferencijose Lietuvoje.

V. Stravinskienė (0,5 etato): Individuali tema „Etninė Lietuvos lenkų bendruomenė 1944–1990 m.“ Vykdamas programą 2015 m. nagrinėjo tarpetninius lietuvių-lenkų-rusų santykius, migracijos

procesus vėlyvuoju sovietmečiu, tikslino statistinius duomenis apie sovietinio teroro nuostolius lenkų bendruomenėje, analizavo lenkų tremtinių adaptacijos problemas. 2015 m. buvo planuoti 2 moksliniai straipsniai migracijos ir tarpetninių lietuvių ir lenkų santykių problematika. Planuoti straipsniai parengti ir įteikti mokslinių leidinių redkolegijoms. Įteikti ir du neplanuoti straipsniai, iš viso 5,75 sut. a. l., vienas straipsnis išspausdintas.

26. Wschód-Zachód: przymusowe migracje na Litwie. Doświadczenia Polaków (1944–1953), Bezdomna Europa. Migracje po II wojnie światowej we współczesnych badaniach humanistów, Szczecin, 2015, s. 13–27 (0,95 a. l.) .
27. Between Poland and Lithuania: Repatriation of Poles from Lithuania, 1944–1947, *Population Displacement in Lithuania in the 20th century*, Vilnius, 2015, p. 231–254 (1,2 a. l.).
28. Litwa-Sybir: polscy zesłańcy i ich doświadczenia, *Sybir. Doświadczenia-Pamięć*, Białystok, 2015, s. 313–320 (0,5 a. l.).
29. Rytų ir Pietryčių Lietuva 1944–1989 m.: administraciniai teritoriniai pertvarkymai ir jų etninės ir demografinės pasekmės, *Acta humanitarica universitatis Saulensis*, 2015, t. 21, p. 119–131 (0,9 a. l.).
30. Tarpetniniai lietuvių ir lenkų santykiai Rytų ir Pietryčių Lietuvoje: 1960–1985 m., įteikta „Genocidas ir rezistencija“ redkolegijai (1,1 a. l.).
31. Kaimų tuštėjimas Rytų ir Pietryčių Lietuvoje: tarp provincijos gyvenvietės, miesto ir Vilniaus: XX a. 7–8-tasis dešimtmečiai, įteikta „Lietuvos istorijos metraščio“ redakcijai (1,1 a. l.).

Rengiant straipsnius buvo dirbama LCVA, LYA, VAA. Buvo peržiūrėta keliolika fondų, ieškant medžiagos migracijos dinamikai XX a. 7–8 deš., gyventojų migracinei motyvacijai, vietinės valdžios nuostatoms migracijos atžvilgiu atskleisti, taip pat LSSR valdžios nacionalinės politikos įgyvendinimui 1960–1985 m., lietuvių ir lenkų santykių raiškai parodyti. Individualios temos problematika taip pat buvo perskaityta po vieną pranešimą tarptautinėje konferencijoje Lietuvoje ir konferencijoje Lenkijoje; 2015 m. išėjusioje akademinėje „Lietuvos istorijoje“ yra paskelbusi tekstą apie Vilniaus krašto lietuvius (p. 229–238).

4. PUBLIKUOTI MOKSLINIŲ TYRIMŲ REZULTATAI

Pateikite per programos ataskaitinį laikotarpį paskelbtų mokslinių tyrimų rezultatų (įskaitant monografijas ir kt.) bibliografinį sąrašą su internetinės prieigos (jei tokia yra) nuorodomis. Biomedicinos, fizinių, technologijos ir žemės ūkio mokslų sričių programų vykdytojai pateikia tik monografijų ir periodiniuose mokslo leidiniuose, turinčiuose cituojamumo rodiklį (Impact Factor) „Thomson Reuters Web of Knowledge“ duomenų bazėje publikuotų straipsnių bibliografinius aprašus, patentus.

Mokslo monografijos, studijos, teoriniai, sintetiniai veikalai:

1. **Bendikaitė E., Kasparavičius A., Laukaitytė R., Laurinavičius Č., Sirutavičius V., Stravinskienė V., Vaskela G.,** *Lietuvos istorija. Nepriklausomybė (1918–1940 m.). X tomas, II dalis*, (ISBN 978-9955-847-91-5), Vilnius, LII leidykla, 2015, 638 p. (55 a. l.)

Straipsniai:

Čepaitienė R. In the Shadow of Moscow: the Stalinist Reconstruction of the Capitals of the Soviet Republics. *Journal of Architecture and Urbanism*, (editor of the issue R. Čepaitienė), 2015, vol. 39, nr. 1, pp. 3–16. ISSN 2029-7955.

Čepaitienė R. Политика памяти в сталинской Литве: между «советским» и «национальным». *Советское государство и общество в период позднего сталинизма, 1945–1953 гг. Материалы VII международной научной конференции*, Тверь, 4–6 декабря 2014 г. Москва, РОССПЭН, 2015, с. 172–182. ISBN: 978-5-8243-1973-6.

Gimžauskas E. Vokietijos Pirmojo pasaulinio karo tikslai rytuose: istorijos ir istoriografijos vingiai, *Lietuvos istorijos metraštis. 2014–2*, Vilnius, 2015, p. 125–154. ISSN 0202-3342.

Gimžauskas E. Цели Германии в Первой мировой войне на Востоке: крутые повороты истории и историографии, *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*, XXXI (Empires and Nationalisms in the Great War: Interactions in East-Central Europe), 2015, p. 74–96. ISSN 1392-4095.

Ivanauskas V. Lietuvos žydų rašytojų trajektorijos sovietmečiu: tarp pritaipimo respublikoje ir dalyvavimo imperijoje, *Colloquia*, Vol. 35, [2015] p. 89–108. ISSN 1822-3737.

Kasparavičius A. Poland in the Political and Military Strategy of Lithuania, October 1938 – October 1939 *in*: Polish Campaign 1939. Politics – Society – Culture. Vol. 1. Strategy – Kampania polska 1939. Polityka – społeczeństwo – kultura. T. 1: Strategia [Ed. by. Marek Piotr Deszczyński, Tymoteusz Pawłowski], Warszawa: Muzeum Historii Polski–Wydawnictwo Neriton, 2013, s. 201–225. ISBN 978-83-7543-282-4 (**leidinys išėjo 2015 m., 2013 ir 2014 m. už jį neatsiskaityta**).

Kasparavičius A. La Grande Guerre dans les mémoires historiques des Lituniens, *Matériaux pour l'histoire de notre temps. Mémoires de la Grande Guerre*, Paris: BDIC, 2014/I, Numéro 113–114, p. 58–65. ISSN 0769-3206 (**leidinys išėjo 2015 m., 2014 m. už jį neatsiskaityta**).

Kasparavičius A. La commémoration du centenaire de la Grande guerre en Lituanie Premiers aperçus *in*: L'Observatoire du Centenaire. Université de Paris I Panthéon Sorbonne, 2015 Avril – <https://www.univ-paris1.fr/autres-structures-de-recherche/observatoire-du-centenaire/un-centenaire-mondial/>

Laukaitytė R. Luominės visuomenės relikvai Lietuvos vienuolių struktūroje XX a., *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės moterų vienuolijos: tradicija ir paveldas*, Vilnius: Versus Aureus, 2014, p. 95–105; ISBN 978-608-467-074-9 (**leidinys išėjo 2015 m., 2014 m. už jį neatsiskaityta**).

Laurinavičius Č. On Political Terror during the Soviet Expansion into Lithuania, 1918–1919, *Journal of Baltic Studies*, 2015 March, Volume 46, issue 1, p. 65–77.

Laurinavičius Č. Dar kartą apie „Aušrą“, *Kintančios Lietuvos visuomenė: struktūros, veikėjai, idėjos. Mokslinių straipsnių rinkinys, skirtas prof. habil. dr. Tamaros Bairašauskaitės 65- mečio sukakčiai*. Sud. Olga Mastianica, Virgilijus Pugačiauskas, Vilima Žaltauskaitė. LII, Vilnius, 2015, p. 463–474.

Laurinavičius Č. О литовской политике в период Первой мировой войны: территориально-геополитический аспект, *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*. XXXI, 2015, p. 137–154.

Laurinavičius Č. „Konec wojny, czy nowa okupacja” (su V.Sirutavičiumi), *pamiec.pl*, 10/2015,

s. 24–28.

Laurinavičius Č. Recenzija: T.Snyder. Bloodlands. Europe between Hitler and Stalin. New York, 2010, *Lithuanian history studies*, 2013, nr. 18, p. 247–254. (leidinys išėjo 2015 m., 2014 m. už jį neatsiskaityta).

Sirutavičius V., Solidarność i Sąjūdis a stosunki polsko–litewskie na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku, *Doktor Zbigniew Solak (1953–2004) a wzajemne poznanie Polski i Litwy*, pod red. St. Gąsiorowskiego, Warszawa–Kraków: Instytut Historii PAN, 2014, p. 131–150. ISBN 978-83-63352-43-1. [išleista 2015 m. su 2014 m. data]

Stravinskienė V., Litwa–Sybir: polscy zesłańcy i ich doświadczenia, *Sybir. Doświadczenia-Pamięć*, Białystok, 2015, s. 313–320. ISBN 978-83-86232-32-1.

Stravinskienė V., Between Poland and Lithuania: Repatriation of Poles from Lithuania, 1944–1947, *Population Displacement in Lithuania in the 20th century*, Vilnius, 2015, p. 231–254. ISBN 978-609-447-181-0. 1,2 aut. l.

Stravinskienė V., Migraciniai procesai ir Rytų ir Pietryčių Lietuva: 1960–1980 m., *Genocidas ir rezistencija*, 2015, Nr. 1, p. 66–80. ISSN 1392-3463. .

Stravinskienė V., Rytų ir Pietryčių Lietuva 1944–1989 m.: administraciniai teritoriniai pertvarkymai ir jų etninės ir demografinės pasekmės, *Acta humanitarica universitates Saulensis*, 2015, t. 21, p. 119–131. ISSN 1822-7309 (Print); ISSN 2424-3388 (Online).

Svarauskas A., Lietuvos valstybės santvarkos reformų idėjos autoritarizmo laikotarpiu, *Parlamento studijos*, 2015 nr. 19, p. 33–57. ISSN 1648-9896.

5. REZULTATŲ SKLAIDA

Pateikite per programos ataskaitinį laikotarpį panaudotų rezultatų viešinimo ir populiarinimo priemonių sąrašą (tai, kas nepateikta „5. Publikuoti mokslinių tyrimų rezultatai“). Pateikite tikslius sklaidos priemonių bibliografinius ar kitokius duomenis (pvz., konferencijos pavadinimas, pobūdis (tarptautinė, Lietuvos, mokslinė, populiarinimo ar kt.) vieta, laikas, dalyvių skaičius ir kt.).

PRANEŠIMAI KONFERENCIJOSE

Užsienyje:

Bendikaitė E. Pranešimas *Jewish Political Commitments in Lithuania before 1939*, tarptautinėje mokslinėje konferencijoje “Holocaust in Estonia, Latvia and Lithuania”, Paris (Prancūzija), 2015 m. birželio 4–5 d.

Bendikaitė E. Pranešimas *From certain desire or real need: the contexts of Lithuanian and Jewish cultural interactions after the failure of national autonomy*, tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Jews and ‘small nations’ in Eastern Europe: cultural autonomy and nation-building in the western borderlands of Russia (1905–1939)“, Southampton (Didžioji Britanija), 2015 m. liepos 1–2 d.

Bendikaitė E. Pranešimas *Lithuania as International Law Laboratory, and Central Expert Personalities Leading Its Work* tarptautinėje mokslinėje konferencijoje “East European cataclysms and the making of modern International Law”, Lviv (Ukraina), 2015 m. rugpjūčio 26–29 d.

Čepaitienė R. 2015 m. gegužės 15–16 d. Minske vykusioje Ketvirtojoje Tarptautinėje „Politinės sferos“ instituto surengtoje konferencijoje “Beyond the Soviet Canon: Political Resistance, Academic and Artistic Autonomy in the Late Soviet Period (1960s–1980s)” skaitytas pranešimas *Protection of Heritage in the Soviet Lithuania: on the Verge of Silent Resistance?*

Čepaitienė R. 2015 m. spalio 9–10 d. dalyvauta tarptautinėje mokslinėje konferencijoje “The Second Conference on Baltic Urban History”, organizuotoje Talino universiteto, Rygos universiteto ir Herderio instituto. Kartu su Živile Mikailiene skaitytas pranešimas *The Post-war Lithuanization of Vilnius – spontaneous process or targeted program?*

Čepaitienė R. 2015 m. spalio 15–16 d. dalyvauta VIII tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Po Stalino. 6-ojo dešimtmečio reformos sovietinės ir posovietinės istorijos kontekste“ iš ciklo „Stalinizmo istorija“, kurią organizavo Rusijos federacijos Valstybinis archyvas, B. Jelcino fondas, tarptautinė bendrija „Memorialas“, leidykla „ROSSPEN“ ir kt. Skaitytas pranešimas „*Камешко в сапоге*»: Вильнюсский Зеленый мост как квинтэссенция проблем десоветизации литовского общества.

Grybkauskas S. *KGB Semiotics: between Soviet Universalism and “Local Peculiarities”*, ASEES 47 suvažiavimas, JAV, Filadelfija, 2015 m. lapkričio 19–22 dienomis.

Grybkauskas S. *Centre Agencies and Punishment in the Economy of Soviet Periphery. Case of the Second Secretaries of Communist Parties in Soviet Republics*, Hoover Institution Workshop on Totalitarian Regime, 2015 m. liepos 19–31 d.

Grybkauskas S. *Genealogy of ex-Communists’ narrative “We have worked for Lithuania even during that (soviet) times”*, Historical memory, the politics of memory and cultural identity: Romania, Scandinavia and Baltic Sea Region in comparison, Rumunijos Konstancos Ovidijaus universitetas, 2015 m. birželio 22–23 d.;

Grybkauskas S. *The Lithuanian Soviet Nomenklatura: Clan or Consolidation? The Roots of Communist Secession from CPSU in Lithuania in 1989*, kviestinė paskaita Švedijos Uppsalos universitete, 2015 m. vasario 24–25 d.

Ivanauskas V. Pranešimas *Identifying the “Totalitarian Pain” in Post-Socialist Lithuanian: Events and Strategies* šeštojoje tarptautinėje Rumunijos Baltijos ir Šiaurės studijų konferencijoje. Konstantas (Rumunija), 2015 m. gegužės 22–23 d.

Ivanauskas V. Pranešimas *Ethnic particularism in three Soviet peripheries: case of writers* 9-ajame Estijos humanitarinio instituto simpoziumas socialinės ir kultūros teorijos srityje „Peripheral and Central Perspectives to Late Socialism (1956–85)“, 2015 m. liepos 21–24 d.

Ivanauskas V. Pranešimas ir dėstytojų diskusija apskritajame stale XII doktorantų vasaros mokykloje Taline (mokyklos tema „Late Socialism (1956-85): The Forgotten Years between Stalinism and Perestroika), 2015 m. liepos 25 d. Pranešimo tema *Centras ir periferija sovietmečiu*.

Ivanauskas V. Pranešimas *Positioning “titular Literature” in the Soviet Empire: Lithuanian Ethno-Particularism, titular and non-titular Literates* 11-ojoje Baltijos studijų Europoje konferencijoje. Marburgas (Vokietija), 2015 m. rugsėjo 7–10 d.

Ivanauskas V. Pranešimas *Censorship in post-Stalinist Lithuania: Framing Local Threads or Embracing All-Union Trends in Lithuanian Glavlit Activities* 47-ajame Slavistikos, Rytų Europos ir Eurazijos asociacijos (ASEEES) suvažiavime. 2015 m. lapkričio 19–22 d.

Laukaitytė R. Tarptautinėje mokslinėje konferencijoje Rygos universitete “Religious education in Europe at XX century: past experiences and transition of values”, vykusioje 2015 m. rugpjūčio 23–25 d., pranešimas *Vienuolynų mokyklos Lietuvoje: dvi starto pozicijos XX a. pradžioje ir pabaigoje*.

Laukaitytė R. Tarptautinėje mokslinėje konferencijoje Tartu universitete „Orthodoxy in the Baltic Rim: religion, politics and education (1840s-1975)“, vykusioje 2015 m. lapkričio 6–8 d., pranešimas *Stačiatikybės „etninė riba“ Lietuvoje XIX–XX a.*

Laurinavičius Č. 2015 m. rugpjūčio 27–29 Maskvoje tarptautinėje konferencijoje, skirtoje Antrojo pasaulinio karo pabaigos metinėms, skaitytas pranešimas *Lietuvos politinis portretas 1944–1945 m.*

Sirutavičius V. „VIII Международная научная конференция. После Сталина. Реформы 1950-х годов в контексте советской и постсоветской истории“, Rusija, Jekaterinburgas, 2015 m. spalio 15–17 d. skaitytas pranešimas *Десталинизация и национальный вопрос: Литва 1953–1957 гг.*

Sirutavičius V. „Beyond the Soviet Canon: Political Resistance, Academic and Artistic Autonomy in the Late Soviet Period (1960s–1980s)“, Minsk, Belarus, 2015 05 15–16, pranešimas *Sovietization and Symbolic Geography. The Invention of the Soviet Lithuanian Anthem (1944–1950s)*.

Stravinskienė V., Pranešimas *Wschód-Zachód: przymusowe migracje na Litwie. Doświadczenia Polaków* konferencijoje “Bezdomna Europa. Migracje po II wojnie światowej we współczesnych badaniach humanistów”, 2015 m. rugsėjo 16–17 d. Ščecine, Lenkijoje.

Svarauskas A. Pranešimas: *The Creation of Political System in Lithuania After 1918*. Konferencija: „Formation of Statehood in the Baltic Region (1917–1922)“, 4th December 2015, the House of Blackheads. Riga.

Tarptautinėse:

Čepaitienė R. 2015-08-27–29 d. VU Orientalistikos centro organizuotoje tarptautinėje konferencijoje „Orientalism, Colonial Thinking and the former Soviet Periphery. Exploring Bias and Stereotype Representations of Eastern and Central Europe, the Caucasus, and Central Asia“ skaitytas pranešimas *Post-Soviet Paternalism: the Formation of the Cult of Personality of Presidents in former Republics of the USSR, its Functions and Forms of Expression*.

Čepaitienė R. 2015 m. lapkričio 12–13 d. 6-ajame tarptautiniame Vilniaus simpoziume apie vėlyvojo sovietmečio ir posovietines problemas „Managing Ethno-Particularism in Soviet peripheries: Doctrine, Practices and Path to Post-Soviet transformations“ skaitytas pranešimas *In the Shadow of Moscow: The Stalinist reconstruction of the Capitals of the Soviet Republics*.

Ivanauskas V. Pranešimas *Ethnic Particularism in Soviet peripheries: Local intellectuals creating Soviet “West”, Soviet “Exotic” and Soviet “East”* Viliaus universiteto organizuotoje tarptautinėje konferencijoje „Orientalism, Colonial thinking and the Former Soviet periphery: Exploring Bias and Stereotype Representations of Eastern and Central Europe, the Caucasus, and Central Asia. Vilnius, 2015 m. lapkričio 27–29.

Ivanauskas V. Pranešimas *Soviet Writers and “Sandwiched” Lithuanian Ethnic Particularism:*

Between the Discourses of "Druzha Narodov" and "Rascvet Narodov" Lietuvių literatūros ir tautosakos institute vykusioje tarptautinėje konferencijoje „Literary Field under the Communist Regime: Structure, Functions, Illusio“, 2015 m. spalio 7–9.

Ivanauskas V. Pranešimas *Čiurlionis, Mieželaitis, Maironis & Negotiated Boundaries: applying Soviet Universalism and Ethno-Particularism in Practice* Lietuvos istorijos instituto organizuotame 6-ajame Vilniaus simpoziume vėlyvojo sovietmečio ir posovietmečio klausimais „Managing Ethno Particularism in Soviet peripheries: Doctrine, Practices and Path to Post-Soviet transformations“. Vilnius, 2015 m. lapkričio 12–13 d.

Kasparavičius A. Konferencija: 1945 metai: Antrojo pasaulinio karo pabaiga ir jo pasekmės Rytų ir Vidurio Europos šalims. Konferencijos rengėjai: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centras. Vieta ir laikas: Vilnius, Tuskulėnų rimties parko memorialinis kompleksas, 2015 rugsėjo 18 d. Pranešimas *Lietuvos valstybingumo problematika Antrojo pasaulinio karo (geo)politinių padarinių diskurse.*

Sirutavičius V. „6th Vilnius Symposium on Late Soviet and Post – Soviet Issues. Managing Ethno Particularism in Soviet Peripheries.“ Vilnius, 2015 m. lapkričio 12–13 d., pranešimas „*Letters to the Government*“: *Complaints and National Question in Lithuania during Late Stalinism.*

Stravinskienė V., Pranešimas *Rytų ir Pietryčių Lietuva 1944–1989 m.: administraciniai teritoriniai pertvarkymai ir jų etninės ir demografinės pasekmės* tarptautinėje konferencijoje „Regionas: istorija, kultūra, kalba“ 2015 m. kovo 26–27 d. Šiauliuose.

Regioninėse:

Čepaitienė R. 2015 m. balandžio 2 d. NDG vykusiame seminare-diskusijoje „Patogus ir nepatogus paveldas“, kurį organizavo Paveldosaugos komisija, skaitytas pranešimas *Disonuojantis, erzinantis, nepatogus? Pasmerktųjų politinių režimų palikimas Europoje.*

Čepaitienė R. 2015 m. birželio 26 dieną Vilniaus simpoziumo vasaros seminare „Mūšiai dėl istorijos“ skaitytas pranešimas *Ką paveldėjome iš sovietmečio?*

Čepaitienė R. 2015 m. lapkričio 6 d. dalyvauta VGTU surengtoje konferencijoje „Urbanistika Baltijos šalyse: studijos, mokslas ir praktika“, kurioje skaitytas pranešimas „*Vietos dvasios*“ *reiškinyse sovietinėje ir posovietinėje urbanistikoje.*

Čepaitienė R. 2015 m. lapkričio 18 d. Lietuvos Restauratorių sąjungos kvietimu dalyvauta LRS 25-erių metų jubiliejui skirtoje mokslinėje konferencijoje „Kultūros paveldo restauravimo raida ir ateitis Lietuvoje“. Skaitytas pranešimas *XX-XXI a. Lietuvos paveldosauga – ideologijos gniaužtuose.*

Kasparavičius A. Konferencija: Iš Panevėžio Praeities: vyskupas Kazimieras Paltarokas ir jo epocha. Konferencijos organizatoriai: Panevėžio kraštotyros muziejus, Panevėžio miesto savivaldybė. Vieta ir laikas: Panevėžio m. K. Paltaroko gimnazija, 2015 spalio 22 d. Pranešimas *Lietuva Šventojo Sosto politikoje po Lietuvos bažnytinės provincijos įkūrimo ir konkordato sudarymo.*

Kasparavičius A. Konferencija: Kokia Lietuvos užsienio politikos tradicija ir vizija? „Diplomatijos šefo“ S. Lozoraičio atminimui skirta konferencija apie Lietuvos užsienio politiką. Konferencijos organizatoriai: Rytų Europos studijų centras; LR Seimo valdyba; Konrado Adenauerio fondas; Lietuvių Fondas, delfi.lt. Vieta ir laikas: Vilnius, Lietuvos Respublikos

Seimo rūmai, Konstitucijos salė, 2015 rugsėjo 3 d. Pranešimas *Paradigmų konkurencijų keliu: Lietuvos diplomatija tarpukariu.*

Laukaitytė R. Pranešimas *Vyskupijos centro formavimas Panevėžyje 1926–1940 m.* – Panevėžio kraštotyros muziejaus surengtoje konferencijoje *Vyskupas Kazimieras Paltarokas ir jo epocha*, 2015 10 22.

Laurinavičius Č. Žvilgsnis į sovietmečio dilemas // Konferencijos LR Seime „KŪRYBA ANT SKUSTUVO AŠMENŲ: kaip buvo kuriama ir ginama lietuvių kultūra sovietmečiu (kaip lietuvių kultūra galėjo išlikti sovietinėje Lietuvoje)“ medžiaga:
<http://www.kulturos-kongresas.org/#!Konferencija-Kult%C5%ABra-ant-skustuvo-a%C5%A1men%C5%B3-Istoriko-%C5%BEvilgsnis-%C4%AF-kult%C5%ABr%C4%85-LTSR/c134z/55851eb80cf25bae5caafd19>

Svarauskas, A. Pranešimas: *Valdžia, visuomenė ir politinės įtampos Lietuvoje 1938–1940 m.* Konferencija: „Partizanai ir Lietuva: tarpukaris, karas, pokaris.“ Vilniaus universitetas, 2015 m. kovo 26 d.

Svarauskas, A. Pranešimas *Kaip Lietuvos valdymą įsivaizdavo lietuvių politinės partijos autoritarizmo laikotarpiu?*, mokslinėje konferencijoje „Seimo vaidmuo Lietuvos istorijoje: tauta-valstybė-mokykla“. 2015 m. gegužės 14 d.

Tyrimų rezultatų sklaida visuomenėje:

Česlovas Laurinavičius

1. Interviu V. Savukyno TV laidai apie Vasario 16-ąją (2015 m. sausio 19 d., parodyta vasario 10 d.).
2. Kalba Mokslų Akademijos bibliotekoje atidarant parodą, skirtą Lietuvių draugijai nukentėjusiems nuo karo šelpti (2015 m. balandžio 9 d.).
3. Interviu lrt laidai „Istorijos detektyvai“ apie 1940 m. (įrašyta 2015 gegužės 22 d., parodyta 2015 06 14).
4. Interviu per lrt radiją apie 1920 m. liepos 12 d. sutartį (2015 m. liepos 6 d.).
5. Interviu INFO TV „Tautų Sąjunga ir Lietuva“ (2015 m. spalio 8 d.)
6. Paskaita TSPMI: „Modernios Lietuvos valstybės gimimas. Tarptautinės ir idėjinės prielaidos“ (2015 m. spalio 27 d.)

Algimantas Kasparavičius

1. Straipsnis internetiniame portale delfi.lt.: Pasimatymas su diplomatu Jurgiu Savickiu <http://www.delfi.lt/pramogos/kultura/pasimatymas-su-diplomatu-jurgiu-savickiu.d?id=67910792>
2. Vieša paskaita Tauragės *Civitas* klubo užsakymu: „Tiesiog prarastasis šimtmetis ar nacionalinio progreso pavyzdys: lietuviškos tapatybės (de)konstrukcijos pagal geopolitikos įgeidžius 1914–2014“, Tauragės m. viešoji biblioteka, 2015 sausio 22 d.
3. Interviu žurnalui „Apžvalga“: Lietuvos okupaciją lėmė geopolitinė padėtis, *Apžvalga*,

2015 gegužė-birželis, Nr. 5–6, p. 19–21.

4. Interviu 2015 vasario 22 d. LRT televizijos laidai *Savaitė* – A. Smetona pagal lietuviškus, o ne sovietinius interesus <http://www.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/smetona-pagal-lietuviskus-o-ne-sovietinius-interesus-676754>
5. Interviu 2015 birželio 15 d. Vokietijos radijui, laidai *Deutschlandfunk* – „Hitlers Geschenk an Stalin: Juni 1940 – Die UdSSR besetzt die baltischen Republiken“ http://www.deutschlandfunk.de/baltikum-hitlers-geschenk-an-stalin.724.de.html?dram:article_id=322667
6. Interviu 2015 rugsėjo 2 d. internetiniam portalui delfi.lt Maskvos intrigos: kaip Rusija išdūrė ir pakiso Lietuvą <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/maskvos-intrigos-kaip-rusija-isdure-ir-pakiso-lietuva.d?id=68862834>
7. Interviu 2015 rugsėjo 7 d. internetiniam portalui en.delfi.lt How Lithuanian-Polish feud and Baltic Entente played into Soviet hands <http://en.delfi.lt/nordic-baltic/how-lithuanian-polish-feud-and-baltic-entente-played-into-soviet-hands.d?id=68931020>
8. Interviu 2015 rugpjūčio 11 d. dienraščiui *Lietuvos žinios* – Aistros dėl K. Škirpos nerimsta <http://lzinios.lt/lzinios/Istorija/aistros-del-k-skirpos-nerimsta/207036>
9. Interviu 2015 rugpjūčio 3 d. LRT laidai „*Ryto garsai*“ – Istorikas apie 1940 m. okupaciją: prie Lietuvos laidojimo prisidėjo didelė dalis lietuvių <http://lzinios.lt/lzinios/Istorija/istorikas-apie-1940-m-okupacija-prie-lietuvos-laidojimo-prisidejo-didele-dalis-lietuviu/206650>
10. Interviu 2015 liepos 23 d. radijo Laisvoji banga laidai „*Naktigonė*“ apie XX a. politinę istoriją.
11. Interviu 2015 rugsėjo 24 d. radijo Laisvoji banga laidai „*Naktigonė*“ apie XX a. politinius procesus Baltijos jūros šiaurvyčiuose ir Suomijos maršalą ir prezidentą Carlą Gustavą Manerheimą.
12. Interviu 2015 lapkričio 12 d. radijo Laisvoji banga laidai „*Naktigonė*“ apie Antrojo pasaulinio karo išvakares Europoje.
13. Interviu 2015 vasario 12 d. savaitraščiui „Litovskij kurjier“ – *Литовская государственность: взгляд сквозь века* <http://www.kurier.lt/litovskaya-gosudarstvennost-vzglyad-skvoz-veka/>
14. Interviu 2015 gegužės 23 d. istorinės dokumentikos filmui „*Priešaušrio Lietuva. Mykolas Biržiška*“ <http://play.tv3.lt/programos/priesausrio-lietuva/617246?autostart=true>
15. Interviu 2015 liepos 4 d. istorinės dokumentikos filmui „*Priešaušrio Lietuva. Prezidentas Aleksandras Stulginskis*“ <http://play.tv3.lt/programos/priesausrio-lietuva/632817?autostart=true>
16. Interviu 2015 gruodžio 5 d. istorinės dokumentikos filmui „*Priešaušrio Lietuva. Prezidentas Antanas Smetona*“ <http://play.tv3.lt/programos/priesausrio-lietuva/682678?autostart=true>

17. Interviu 2015 gruodžio 19 d. istorinės dokumentikos filmui „*Priešaušrio Lietuva. Prezidentas Antanas Smetona. II dalis.*“ <http://play.tv3.lt/programos/priesausrio-lietuva/686595?autostart=true>
18. Interviu 2015 sausio 20 d. LRT televizijos laidai „*Istorijos detektyvai*“ <http://www.lrt.lt/televizija/laidos/5921#/limit/35>
19. Interviu 2015 vasario 17 d. LRT televizijos laidai „*Istorijos detektyvai*“ <http://www.lrt.lt/mediateka/irasai#/program/1889/limit/20>
20. Interviu 2015 spalio 4 d. LRT televizijos laidai „*Istorijos detektyvai*“ http://www.lrt.lt/mediateka/irasas/85072/istorijos_detektyvai

Regina Laukaitytė

1. Paskaita Lietuvos Respublikos Seime apskritojo stalo diskusijoje *Religinių mažumų vieta šiuolaikinėje Lietuvos visuomenėje: nematomos ir/ar nepažįstamos?*, 2015 02 25);
2. Paskaita Seime 2015 m. spalio 20 d. plenariniame posėdyje minint Leono Bistro 125-ąsias gimimo metines);

Artūras Svarauskas

1. 2015 m. birželio 13 d. interviu „Ūkininko patarėjas“ apie 1940 m. birželio 15 d. įvykius Lietuvoje.
2. 2015 m. spalio 19 d. – LR Seimas, parodos skirtos Seimo pirmininkui Leonui Bistrui atidarymas. Pasisakymas, asmenybės pristatymas.

Vitalija Stravinskienė

1. Vieša paskaita „Vilniaus krašto lenkų iš(si)kėlimas – repatriacija ar etninis valymas? Venclovų namuose-muziejuje, 2015 m. sausio 15 d.

6. PASTABOS APIE PROGRAMOS VYKDYMO EIGĄ

Pateikite pastabas (jei tokių turite) dėl programos vykdymo pasikeitimų, vykdymo problemų, naujų aplinkybių ir kt.

Programą vykdančios institucijos vadovas _____ Rimantas Miknys
(parašas) (vardas, pavardė)